

UDK: 930.2(497.5):327:1949/1952*
 327.323.32(497.5):1949/1952*
 316.344-058.566(497.5):1949/1952*
 Izvorni znanstveni članak
 Primljeno: 27. IX. 1993.

Nacionalna i socijalna struktura ibeovaca iz
 Hrvatske na Golom otoku u razdoblju
 1949.—1952.*

BERISLAV JANDRIĆ

Institut za suvremenu povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

Goli otok bio je simbol veze Jugoslavije sa Sovjetskim Savezom i ostalim zemljama istočnog bloka. Na njemu su zbog prihvatanja Rezolucije Informbiroa i »rušenja« postojećeg režima, izdržavali kaznu »društveno korisnim radom« i »ibeovci« iz Hrvatske — njih 2.022 od toga 1.348 Hrvata i 54 Hrvatica.

Do sada objavljeni radovi, kako historiografski, tako i ostalih znanstvenih disciplina, problematiku Informbiroa 1948. godine prikazali su s osnovnog polazišta koje je uvažavalo samo njegovu ideološku bit. Ta je literatura veoma opsežna, ali u svojim domaćajima, imajući na umu rečenu opasku, i ograničena. Budući da je takav pristup bio suglasan s političkim ocjenama o tome povijesnom događaju, on je pridonio da je obilježje te literature velikim dijelom samo propagandno. Ozbiljnijih historiografskih radova nije bilo, i zbog političkih razloga (jer je ta tema dugo bila tabu) a također i zbog nedostupnosti građe ili pak drugorazrednosti arhivskih materijala koji su istraživačima bili dostupni.¹ Širenjem pristupa i uvidom u relevantniju građu pokazuje se da je taj povijesni događaj, uz ideološke, imao i veoma važne karakteristike političkih sukoba. One su čak dominantnije jer proizlaze iz sukoba dvaju političkih autoriteta, te se može reći da taj sukob ima pretežno politička obilježja. Tome pridonosi i činjenica da su u njemu sudjelovale dvije lič-

* Ova rasprava je samo manji dio opsežne studije pod naslovom »Komunistička partija Hrvatske i Informbiro 1948.—1952.«. Cijeli rad temelji se najvećim dijelom na istraživanju potpuno nove građe iz fonda Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske u Arhivu Hrvatske, koja je istraživačima postala dostupna nakon otvaranja tajnih policijskih arhiva, tijekom 1992. godine.

Veliku i nesebičnu pomoć pri istraživanju ove materije iskazao mi je poznati hrvatski povjesničar, pokojni dr. Ivan Jelić.

¹ Najnoviji i najkompletniji rad o toj problematici do sada, s obiljem arhivske građe i literature, predstavlja knjiga Ive Banca, *Sa staljinom protiv Tita: Informbirovski rascjepi u jugoslavenskom komunističkom pokretu*, prevedena kod nas 1990. godine.

nosti s autokratskim obilježjima: Josip Visarionovič Staljin i Josip Broz Tito.

Nakon što je Kominternu, međunarodno udruženje komunističkih i radničkih partija — pod potpunom kontrolom sovjetske komunističke partije, raspuštena 1943. godine, poslije rata 1947. godine osnovano je u Škljarskoj Porembi (Staklenoj dolini, blizu Vroclava) u Poljskoj novo slično udruženje. Bio je to Informacioni biro komunističkih partija, sastavljen od komunističkih ili radničkih partija na vlasti u zemljama Istočne Europe te nekih komunističkih partija Italije i Francuske koje su bile značajne političke snage u zemlji. Zamisljeno kao koordinacijsko tijelo za suradnju komunističkih partija, ta je organizacija trebala poslužiti Staljinu da, utjecajući na njihovu politiku, utječe na vođenje politike i u Europi i u svijetu. Otpor toj hegemoniji prva i jedina pružila je Jugoslavija, a što je našlo izraza u poznatoj Rezoluciji IB, kojom su Jugoslavija i KPJ te najuže političko vodstvo oko J. B. Tita optuženi za niz ideoloških i političkih zastranjivanja. Cilj te rezolucije bio je, među ostalim, uzrokovati u redovima KPJ političku borbu. Ona je svojih pristaša tamo i našla, ali je taj proces, iako nije bio masovan, zaustavljen žestokim političkim i kaznenim mjerama od KPJ i državnih organa Jugoslavije. Simbol, i to negativni (jer je postojao i pozitivni: NE staljinskoj hegemoniji), toga vremena postao je Goli otok. On je govorio o metodama obračuna s vlastitom staljinističkom prošalošću.

Hrvatska je po broju kažnjenih izbojaca bila na drugome mjestu, odmah iza Srbije. Iako je »službena« brojka za čitavo naznačeno razdoblje bila samo 4.140 kažnjenih zbog prihvaćanja Rezolucije, taj je broj puno veći i iznosi 5.953 osobe, od čega je UDB Hrvatske »obradio«, odnosno uhitio 2.099. To je očit putokaz da ni rekonstrukcija broja uhićenih iz Hrvatske neće biti ni lak ni jednostavan posao. Kao što su i podaci o broju uhićenika s područja Jugoslavije pod znakom upitnika, jer do danas u potpunosti nisu, a vjerojatno i neće biti, dostupni svi relevantni podaci, isto se može ustvrditi kada je riječ o uhićenima u Hrvatskoj. Dakako, nije bilo moguće da na povijesnoj prekretnici 1948. godine Hrvatska, odnosno njezini građani, kao i jedina politička stranka — Komunistička partija Hrvatske, budu izvan tih povijesnih tijekova, to više što je KPH po broju svojih članova bila na drugome mjestu u Komunističkoj partiji Jugoslavije. Stoga, kada su započele nesuglasice na relaciji Tito—Staljin, odnosno KPJ—SKP(b), poslije sjednice Centralnoga komiteta KPJ 12. i 13. travnja 1948., a smatrajući izuzetno važnim da za svoje stanovište, odnosno stajalište CK KPJ pridobije i članove CK KP Hrvatske, Tito je u Zagreb poslao Jakova Blaževića, člana CK KPJ i CK KPH, koji je imao zadatak »da objasni stav CK KPJ o Staljinovim pismima.«² Prema kazivanju V. Dedijera, Blažević je još istog dana (13. travnja) izvršio zadatak. Partijsko rukovodstvo Hrvatske u cijelosti je prihvatilo Titov stav.

Republički kongresi sve do Osmoga kongresa SKJ, održavali su se poslije saveznoga kongresa (kongresi KPH/SKH od II. do V. kongresa), što

² Vladimir Dedijer, *Novi prilozi za biografiju Tita*, Beograd, 1984., sv. 3, 458.

znači da su oni imali samo manifestacijsko obilježje jer su samo ponavljali bitne odluke saveznoga, jugoslavenskoga kongresa. Tako su i odluke Petoga kongresa KPJ bile obvezujuće za sve republičke i pokrajinske partijske organizacije i njihovo rukovodstvo. Predstavnik hrvatskih komunističkih organizacija i njihovo rukovodstvo. Predstavnik hrvatskih komunističkih organizacija na Petom kongresu KPJ dr. Vladimir Bakarić u svezi s optužbama Informbiroa, odnosno njihovim refleksijama na partijske organizacije u Hrvatskoj, rekao je: »Već prvo upoznavanje partijskog članstva s optužbama CK SKP(b) zaprepastilo je sveukupno članstvo. Očevidnost neosnovanosti njegovih optužbi davala je članstvu povoda da misli kako će se stvar vrlo brzo i lako likvidirati baš zbog toga što se na terenu vrlo lako može vidjeti stvarno stanje i stvarna nastojanja naše Partije. Objavlivanje rezolucije Informbiroa je zato prouzrokovalo novo zaprepaštenje.

Teško je bilo shvatiti zašto su stvari tako zaoštrene kad bi se lako našao način za njihovo ispravno rješavanje. Zato je i organizacija u cjelini s velikim oduševljenjem primila stav našeg CK i trudila se da sav materijal dobro prouči.³ Da li zbog straha od direktne vojne intervencije snaga istočnog bloka, koja je bila moguća, pa čak i samog SSSR-a, ili zbog minimaliziranja nastaloga »trenutnog nesporazuma« — sukoba, odnosno zbog slabosti »zdravih snaga«, »otpadnika« i »kolebljivaca« — zašto razmatranje stanja u Hrvatskoj s tim u svezi nije stavljeno na dnevni red II. kongresa KPH kao posebna točka teško je objasniti. Ipak »Drugi kongres KPH izražava svoju potpunu suglasnost sa stavom koji su zauzeli CK KPJ i V. kongres KPJ u vezi s neistinitim optužbama CK SKP(b) i Kominforma protiv naše Partije i njenog rukovodstva.«⁴ U daljnjem tekstu svoje »Rezolucije o nepravdnim optužbama«, »kongres konstatira da optužbe kominforma i klevetnička kampanja koja se povodom tih optužbi razmahala u zemljama narodne demokracije, Sovjetskom Savezu i komunističkoj štampi nekih drugih zemalja protiv naše Partije i njenog rukovodstva, u isto vrijeme teško pogadaju čitavu našu zemlju i narode Jugoslavije«. Koliko su članovi KPH kao i ostali građani Hrvatske, »zadovoljavajući« volju partijskog članstva, zaista »jednodušno izražava(li) povjerenje Centralnom komitetu KPJ i drugu Titu, koji su našu Partiju i narode Jugoslavije doveli do pobjede u narodnoj revoluciji i koji nas danas sigurnim putem vode u socijalizam«, dijelom pokušava istražiti i ova analiza, pri čemu nas zanima ponajprije broj uhićenih ibeovaca iz Hrvatske na Golom otoku.

Prva brojnija uhićenja pristalica IB-a uslijedila su 1949. godine, kada je iz Hrvatske na Goli otok upućeno 599 kažnjениka. Sljedeća 1951. godina bila je vrhunac obračuna tadašnje vlasti s onima koji su je željeli »srusiti«. Te godine na »društveno korisnom radu« na Golom otoku bilo je 710 kažnjениka. Sljedećih godina, kako je jenjavao sukob s IB-om, kao i sukob između KPJ i SKP(b), tako se smanjivao i broj kažnjениka koji su upućivani na izdržavanje kazne. Sveukupno, u 4 godine (1949.—1952.)

³ Peti kongres Komunističke partije Jugoslavije, Zagreb, 1949., 353.

⁴ Drugi kongres KPH, Zagreb, 1949., 257.

Isto.

⁵ Isto.

u 12 grupa (»kontingenata«) na Goli otok pristigla su iz Hrvatske 2022 zatvorenika, od toga 92 žene⁷ (tabela 1.).

Nacionalna struktura kažnjениka bila je vrlo različita i obuhvaćala je, uz Hrvate i Srbe, još 16 nacionalnosti, odnosno nacionalnih manjina, od kojih je najviše bilo Talijana (68), čak više od Crnogoraca (61) nastanjenih u Hrvatskoj⁸ (tabela 2.). U nacionalnoj strukturi kažnjениh žena kojih su »svega« 92, nakon Hrvatica i Srkinja, ostalih 8 nacionalnih skupina bilo je zastupljeno s minimalnim brojem od 1 do 4 kažnjene⁹ (tabela 3.).

U socijalnoj strukturi »radnika« na »društveno korisnom radu« na Golom otoku, prvo mjesto pripadalo je radnicima, slijede službenici i seljaci, čiji je broj u pojedinim godinama varirao u korist službenika 1949. a u korist seljaka 1951. Poslije radnika, službenika i seljaka, u socijalnoj strukturi po broju kažnjениh slijede studenti (173) i intelektualci (130)¹⁰ (tabela 4.). To je i razumljivo kada su »neprijateljske IB grupe« na fakultetima i sveučilištu u svome »idejnom i rukovodećem kadru« imale takvu socijalnu osnovicu. U socijalnoj strukturi kažnjениh žena, »ideje Informbiroa« bile su u sve 4 godine najviše prisutne kod službenica, zatim intelektualki, ali i kod kućanica. Naime, kod žena stupanj obrazovanosti bio je usko vezan s promicanjem »IB-ovskih ideja«. Stoga i nije čudno, za razliku od muškaraca, da radnice i seljakinje, nisu bile pronositeljice ni simpatizeri Rezolucije IB-a¹¹ (tabela 5.).

Iako su nosioci IB-ove propagande osuđeni na »društveno koristan rad« na Golom otoku u sve četiri godine najvećim brojem bili radnici, iznenađuje što su robijali i izdržavali kaznu takvi socijalni profili ljudi kao što su četkari, opančari itd., za koje je teško ustvrditi da su svjesno bili na stajalištu IB-a, te da su zbog svoga djelovanja kažnjени ili su pak »igrom slučajaja« u to bili uvučeni. Čak 84 različita profila ljudi kroz naznačene četiri socijalne skupine bilo je zahvaćeno IB-ovom propagandom i prihvatilo Rezoluciju IB-a, odnosno izdržavalo kaznu »društveno korisnog rada«. To je ustvari bio ipak »značajan« dokaz da je, iako stalno službeno negirano, klica informbirovske »bolesti« uništila u sve pore društvenog i političkog života u zemlji, Sabor, razna ministarstva, na sveučilište, fakultete, u armiju, miliciju, tisak itd.,¹² pa se u povjerljivim analizama UDB-e i Saveznog sekretarijata unutrašnjih poslova ocjenjivalo da su sve profesije, sve socijalne skupine, pa čak i kućanice, bile pronosioci otpora postojećem sistemu, odnosno željeli su da sovjetizacija, iako smo »u izgradnji novog institucionalnog poretka u velikoj mjeri koristili iskustva prve socijalističke zemlje«, bude »još sveobuhvatnija, još potpunija«.¹³

⁷ Arhiv Hrvatske (AH), Zagreb, Fond Ministarstva unutarnjih poslova (MUP), Pregled broja kažnjениh i osuđениh pristalica Informbiroa (1948-1952).

⁸ Isto.

⁹ Isto.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto.

¹² Među zatvorenicima bili su i neki viđeniji političari iz državnog i partijskog života Hrvatske.

¹³ Branko Pribičević, *Sukob Komunističke partije Jugoslavije i Kominforma*, Beograd, 1972., 54.

U logorima su izbijali različiti sukobi i netrpeljivost i među samim zatvorenicima, u ponašanju osoblja prema zatvorenicima ali i među samim osobljem. Nekada su to bili i nacionalno uzrokovani sukobi, ali ponajviše su nacionalna netrpeljivost ili čak šikaniranje na toj osnovi upotrebljavani u borbi za prevlast među upravljačkim kadrom.

O takvu stanju svjedoči nam sljedeći podatak: »Među samim službenicima zatvora vlada borba za prevlast, i danas u jednom od hrvatskih zatvora vlada 'srpstvo'. Vršilac dužnosti direktora zatvora Miladin Tupanjac, zamjenik Vasilije Pulević, nekoliko ostalih na rukovodećim položajima: Momčilo Jovanović, Slobodan Cvetković, Veljo Dragoljević, Simo Grbić i jedini među rukovodećim je Hrvat — Ivan Štimac. Među zatvorskim stražarima ima mnogo srpskih koji su ovdje na odmoru, kako oni kažu, a donijeli su sa sobom mržnju protiv Hrvata.«⁴ Za sva maltretiranja kažnjenika, bilo od direktora, njegovog pomoćnika ili osoblja, »službeno« objašnjenje bilo je uvijek isto: »najveća zlostavljanja i maltretiranja proizlaze iz sukoba različitih grupa zatvorenika«⁵.

Hrvatska se po broju kažnjenika odnosno po broju uhićenih i kažnjenih zbog prihvatanja Rezolucije IB-a sa 6.953 ili 12,49% (sveukupno su u Jugoslaviji kažnjene 55.663 osobe) i po broju uhićenja koja je izvršila UDB Hrvatske — 2.099 ili 12,88% (UDB-e svih republika izvršile su sveukupno 11.172 uhićenja) nalazila se na drugome, a po strukturi kažnjenih odnosno osuđenih (Srba 7.231, Crnogoraca 3.439, Hrvata 2.588 itd.) s obzirom na udio u broju stanovnika Jugoslavije na trećem mjestu, odmah iza Srbije i Crne Gore.

Stoga je podatke o boravku 2022 kažnjenika za četiri godine potrebno uzeti s oprezom. Iako za njihov broj postoje relevantni podaci, koje je vodila UDB Hrvatske i dostavljala svojoj nadređenoj »filijali«, UDB Jugoslavije, naznačeni broj kažnjenika iz Hrvatske možda je ipak premanjen.

Analizirajući pokazatelje KPH o kažnjenim članovima Partije zbog prihvatanja Rezolucije IB-a i, može se slobodno reći, da je najveći broj uhićenika kao i kažnjenih »DKR« bio iz redova članova KP. U te podatke ne bi trebalo sumnjati jer su »tabelarni mjesečni izvještaji kotarskih komiteta KPH o članovima KPH« dostavljani, među inim izvješćima Centralnom komitetu KPH i vrlo »precizno« su morali biti rađeni. Uspoređujući ta izvješća s izvješćima o kažnjenima na Golom otoku, vidljivo je da je čak 95% hrvatskih komunista, simpatizera SSSR-a i SKP(b), odnosno onih koji su prihvatili Rezoluciju IB-a »platilo« najstrožom kaznom — isključenjem iz članstva KPJ/KPH.

Prema broju isključenih iz KPH i broju uhićenih odnosno kažnjenih »DKR« od UDB-e Hrvatske, vidljivo je da su velika većina isključenih komunista, osim 1949. godine, kada se mislilo da je to samo prolazno prihvatanje RIB-a nekolicine komunista i nije se smatralo potrebnim da viast intervenira. Ostalih godina nije bilo tako i većinu isključenih članova KPH »obrađivala« je UDB Hrvatske.

⁴ »Dokumenti o Golom otoku — jednom od jugoslavenskih logora«, *Književna riječ* br. 26 — ožujak 1976, München, 1976., 153.

⁵ Jelena Lovrić, »Staljinizam ne miruje«, *Danas*, Zagreb, 16. kolovoza 1983., 13.

ISKLJUČENI IZ KPH — UHIĆENI I KAZNJENI
»DRUŠTVENO KORISNIM RADOM« OD UDB-e HRVATSKE 1948.—1952.

Isključeni iz KPH	Uhićeni i kažnjeni od UDB-e
1948. — 490	— ¹⁸
1949. — 1.877	599
1950. — 498	324
1951. — 958	710
1952. — 317	389
Sveukupno: 4.140	2.022 ¹⁹

Jesu li samo 2.022 kažnjеника »DKR« bila iz Hrvatske, odnosno je li od 4140 »kolebljivaca« koji su stajali na pozicijama Informbiroa te su zbog toga isključeni iz Partije samo njih nešto manje od 50% završilo na Golom otoku, teško je utvrditi. Usporedimo li »službene« podatke koje je prezentirala Partija i koje je prezentirala UDB Hrvatske, vidimo da bi to bilo moguće. Dakako, nisu samo članovi KPH podržavali Rezoluciju IB-a, bilo je i onih koji to nisu bili — međutim, njihov je broj ipak zanemariv.¹⁸ Prema »službenim« izvješćima, to su bili uglavnom »slobodni strijelci«, koji nisu bili neka organizirana opasnost za društveni poredak, kao što su to bile organizirane grupe kojima je to bio jedan od glavnih ciljeva. Partijske su organizacije vodile evidenciju o svojim kažnjenim članovima, a za civilne osobe to nije radeno, odnosno ta evidencija nije toliko sačuvana kao partijska. Čak i podaci koje prezentiraju Đilas i Kardelj, kao i ostali visoki partijski i državni funkcionari, o broju uhićenih i kažnjenih ibleovaca vrlo su različiti. Očito će morati proći još dosta vremena — ako nije, kao što se nagađa, većina dokumenata o uhićenim i kažnjenim ibleovcima i njihovu boravku na Golom otoku uništena — da bismo dobili relevantnu sliku i o Hrvatima koji su bili tamo na »društveno korisnom radu«.

Prva puštanja hrvatskih kažnjениka na slobodu s Golog otoka započela su u ljeto 1949. godine i nastavila su se tijekom svih naznačenih godina. Tako je 1949. godine na slobodu pušteno 185 kažnjениka. Najveći broj kažnjениka ibleovaca stigao je na Goli otok 1949. godine, a do 15. prosinca te godine na otok je stiglo 7.158 kažnjениka.¹⁹ Međutim, već te godine za bilježena su prva puštanja na slobodu s Golog otoka. U ljeto 1949. godine na slobodu je pušteno ukupno 700 osoba.²⁰ Tada je slobodu dobilo i

¹⁸ Nisu dostupni podaci o uhićenim informbirovcima od strane UDB-e za 1948. godinu.

¹⁹ Postoji podatak o 2099 uhićenih ibleovaca iz Hrvatske. Dragoslav Marković, *Istina o Golom otoku*, Beograd, 1987., 299. Veći broj izvora govori o broju 2022, za koju smo se i opredijelili.

²⁰ Podaci o uhićenim i kažnjenim zbog prihvaćanja Rezolucije IB-a koji nisu bili članovi Partije nisu dostupni, odnosno pretpostavka je da su dokumenti uništeni.

²¹ D. Marković, *Istina...*, 242.

²² Branko Kovačević, *Komunistička partija Crne Gore 1945—1952*, Titograd, 1986., 438.

185 zatvorenika iz Hrvatske. Tijekom naznačene četiri godine sveukupno je pušteno na slobodu 1.038 zatvorenika iz Hrvatske, od toga je najviše, čak 342, otpušteno 1952. godine. U nacionalnoj strukturi kažnjenika iz Hrvatske bilo je, dakako, najviše Hrvata — 721 (tabela 6.). Iako su u socijalnoj strukturi Komunističke partije prevladavali radnici, prilikom prvih puštanja na slobodu 1948. godine njih je oslobođeno samo 38. Najviše, što iznenađuje jer su bili korisniji i organiziraniji za tajno prenošenje IB-ove politike, a time i puno opasniji za vlast, bilo je pušteno studenata — 50. Ipak, gledajući generalno u razdoblju od 1949. do 1952., na slobodu je pušteno najviše radnika, zatim službenika, seljaka itd. (tabela 7.).

Iako je relativno dosta zatvorenika pušteno na slobodu od ukupno 2022 iz Hrvatske, ipak je njih više od 50% i ostalo na »društveno korisnom radu«. Najviše ih je na takvu »radu« bilo 1949. i 1951. godine (tabela 8.). U socijalnoj strukturi radnici su i nadalje bili najbrojniji. Od 627 Hrvata i 264 Srba, koji su u najvećoj mjeri činili nacionalnu strukturu zatvorenika iz Hrvatske, radnika je bilo 318, službenika 268 i seljaka 260, koji su ostali na »društveno korisnom radu« na Golom otoku. Ipak, najviše ih je tamo ostalo 1949. i 1951. godine (tabela 9.).

Određeni broj otpuštenih s Golog otoka odlazio je u prvim godinama na izgradnju Auto-puta bratstva i jedinstva i tek potom su se vratili kući. Međutim, iako su za svoja stajališta, mišljenja, na kraju i djelovanja, za svoj »grijeh« izdržali kaznu, odnosno platili »dug državi« za takve postupke, i nadalje su bili žigosani kao neprijatelji društva, otpadnici, a sve su ih sredine odbacivale i nisu se s njima htjele družiti. Pa čak ni s njihovim obiteljima i rođacima. Neki su to stočki podnosili, drugi su, videći da im nema izlaza, a bili su na stajalištu IB-a, nastavili podržavati svaku sličnu inicijativu protiv Partije, njezina rukovodstva ili zemlje. Nakon kratkog vremena oni su bili ponovno uhićeni, osuđeni i opet upućeni na »društveno korisni rad« na Goli otok, gdje su ih nazivali »dvomotorci« tj. povratnici. Povratnici na Goli otok imali su vrlo brutalan tretman. Sve one strahote koje su im prije na otoku bile svakodnevnica i kroz koje su prolazili, sada su im umnogome pojačane.

No, bilo je i takvih koji su se nakon puštanja na slobodu željeli što prije uklopiti u svakodnevni život. Oni su trebali samo samokritički javno revidirati svoj prijašnji IB-ovski stav i imali su vrlo velike šanse da ne nailaze na sve one poteškoće na koje su nailazili oni koji to nisu učinili. Jedan od najžešćih pristalica Rezolucije IB-a Sreten Žujović (bivši član CK KPJ i ministar za financije u Vladi FNRJ) dao je po osobnoj želji izjavu CK KPJ, koju je zatim uputio i *Borbi*. U toj izjavi govorio je o svojim zabludama i pogreškama u vezi s pismima i optužbama koje su uputili Staljin i Molotov, odnosno onog što je sve rečeno u Rezoluciji IB-a.²¹ Kako je izgledalo to posipanje pepelom, odnosno samokritika Žujovića vidljivo je iz ovih nekoliko rečenica:

»Stvarno tek sada, kada sam saznao istinu, pored ostalog, uvideo sam jasno i ubedio se u nju, mogao sam da izađem pred Partiju i CK. To za-

²¹Izjavu Sretene Žujovića upućenu CK KPJ objavila je *Borba* 25. listopada 1950. godine.

to jer sam ponovo uvideo i osetio Partiju od koje sam i protiv koje sam bio daleko otišao. Tek sada sam došao do saznanja i postao svestan da greška koju sam učinio, predstavlja krupan prestup protiv Partije, protiv interesa naših naroda i naše zemlje, protiv postojanja naše državnosti kao takve. Zahvaljujući dalekovidnosti Partije i druga Tita, da shvate, snadu se i rukovode događajima, zahvaljujući budnosti CK i snazi naše Partije, zahvaljujući jedinstvu naše radničke klase i radnih masa svih naroda naše zemlje i njihovoj upornoj želji i naporima za izgradnju socijalizma razotkriveni su najzad svi neprijateljski planovi, kovani protiv jedinstva naše Partije, protiv izgradnje socijalizma u našoj zemlji i protiv slobode i nezavisnosti zemlje i razbijeni svi njihovi pokušaji. Namere, ciljevi i pravo lice našeg neprijatelja otkrivene su i postali jasni i vidljivi ne samo nama, već i celom svetu. Naša Partija spasla je milione ljudi jedne užasne more, jedne strašne zablude i izvela ih na put istine. Partija je spasla i mene. Spasla me užasnih duševnih patnji, muka preživljavanja, i lažnog uverenja u 'višim razlozima' i 'o višoj disciplini'. Pukli su oni teški okovi koji su mi sputavali i mozak i dušu. Partija mi je dala mogućnost da sagledam istinu, pomogla mi da ponovo nadem sebe i svoju Partiju.²² Da li stvarno iz »ubedenja i sopstvene želje« ili po direktivi ili zbog svega što je propatio u zatvoru, u želji da nadoknadi izgubljeno »prvi informbiroovac« u Jugoslaviji i »čovjek iz samog vrha Partije« Sreten Zujović shvatio je svoj trenutak i dao takvu samokritiku. To mu je i omogućilo da do umirovljenja uživa kao komercijalni direktor »Borbe«, koja mu je i tiskala samokritiku, a usput je bio i direktor Privrednog instituta, a također ponovno je bio primljen u članstvo Saveza komunista Jugoslavije.

Ustanoviti točan broj uhićenih i kažnjenih zbog IB-a iz Hrvatske vrlo je teško. Podaci, iako dolaze iz istog zatvora — UDB-e za Hrvatsku, vrlo su različiti, što je vidljivo iz sljedećeg: Iz »Tabela pregleda lica koja su se izjasnila na liniji IB« UDB-e u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 1951. godine u rubrici »pušteni sa radilišta«, odnosno »na slobodu« piše sveukupan broj od 128 osoba, od toga 81 Hrvat.²³ Isti izvor, UDB za Hrvatsku, ali na drugome mjestu — »Godišnji izvještaji 1948–1952«, navodi brojku od 207 puštenih osoba na slobodu s »radilišta« s Golog otoka.²⁴ Od toga je bilo 147 Hrvata (tabela 10.). No, nisu »statistički podaci«, njihova neujednačenost ili »friziranost« bili samo problem UDB-e za Hrvatsku. Općenito, rad UDB Jugoslavije bio je pun problema i protuzakonitih radnji, a negativne pojave i postupci bili su na dnevnom redovima sjednica najviših partijskih i državnih organa. Na Četvrtom plenumu CK KPJ, 3. i 4. srpnja 1951., podvrgnuta su kritici »razna zastranjivanja, samovolja i nezakonitost u radu organa vlasti, a naročito pravosudnih organa«.²⁵ Na plenumu je u sklopu referata »Za dalje jača-

²² S. Kržavac-D. Marković, *Informbiro Jugoslavija je rekla: NE*, Beograd, 1976., 241–242.

²³ »Tabelarni pregled lica koja su se izjasnila na liniji IB u periodu od 1. 1. do 31. 12. 1951. godine«, Fond MUP-a RH, isto.

²⁴ AISP, Organizaciono-instruktorsko odjeljenje CK SKH, *Izvještaji 1948–1952. godina*.

²⁵ *Sezdeset godina revolucionarne borbe SKJ 1919–1979*, Beograd, 1979., 266.

nje pravosuđa i zakonitosti«, koji je podnio A. Ranković, konstatirano sljedeće: »Organi unutrašnjih poslova, uključujući i Upravu državne bezbednosti, takođe u svome radu imaju krupnih slabosti i nedostataka, pre svega u pitanju poštovanja i sprovođenja zakonitosti. Iako se borba za to zaoštravala od postanka ovih organa, ipak neki postupci pojedinih organa UDB-e nanose veliku štetu njenom ugledu i prouzrokuju političke teškoće. Svako kršenje zakonitosti i nepriдрžavanje zakona i drugih propisa od strane UDB-e ide u raskorak sa osnovnom linijom našeg partijskog i državnog rukovodstva.«²⁶ Iako je plenum istaknuo da se Partija mora boriti za jačanje osobnih prava i sloboda građana, kao i za slobodno pravo njihova izjašnjavanja, UDB je još neko vrijeme bila »važan faktor« u »zaštiti ličnih sloboda i ličnih sigurnosti građana«. Iz prezentiranih primarnih izvora (tabela 10.) vidljivo je da je UDB-a za Hrvatsku vrlo pažljivo vodila evidenciju kako registriranih iz »V« kategorije — prva kategorija osoba koje su se otvoreno izjasnile za Rezoluciju IB-a, tako i o uhićenima ostalih skupina, odbjeglama u inozemstvo, puštenima na slobodu s radilišta odnosno iz zatvora, kao i o onima koji su se nalazili u zatvorima UDB-e na saslušavanjima itd. Kako je ipak dolazilo do kolizije u »službenim podacima« nije jednostavno utvrditi. Moguće je da je UDB-a za Hrvatsku za »svoje potrebe« »frizirala« izvješća, a u centralu dostavljala pravo stanje stvari ili »možda« obratno. Inače, na istom Plenumu CK KPJ kada su stavljene primjedbe odnosno kritike na rad UDB-e i ostalih pravosudnih organa, iznijeti su podaci da je zbog brzopletih uhićenja tijekom 1949. god. bilo »4 posto hapšenja nezakonito. Neopravdani postupci po republikama izgledaju ovako: Srbija 40 posto, Slovenija 39 posto, BiH 51 posto, Makedonija 36 posto i Crna Gora 47 posto.«²⁷ Da li namjerno ili zbog pomanjkanja dokumenata nisu prezentirani podaci o neopravdanim postupcima odnosno hapšenjima u Hrvatskoj, ili ih možda u Hrvatskoj nije bilo? No, ti propusti u radu UDB-e ne iznenađuju kada i sam dr. Vladimir Bakarić, po struci pravnik, kaže: »Pravo je ono što naredi sreski komitet«, i ne samo to, Partija je utjecala samo na Vrhovni sud u pitanju »specijalnih političkih stvari, što radi svaka vlast na svet«.» Bakarić je diferencirao ponašanje milicije od »kotara do kotara«, jer se ona jednom javljala kao »zaštitnik, a u drugom građani su sticali utisak da su u »okupiranoj zemlji«.» Da su nepravilnosti bile zaista vrlo velike u radu UDB-e i ostalih pravosudnih organa naglasio je A. Ranković istaknuvši da je rad u pravosuđu doveden »do apsurdna, kad su neki sudovi smatrali za krivično delo ponašanje optuženog na glavnom pretresu priznanja datog u isledenju.«²⁸ »Sudije pojedinci iz Udbe i tužilaštva znali su odstranjivati ljude iz života određene sredine iz ličnih, koristoljubivih motiva, i raznih drugih aberacija, 'lokalnog slogaštva'; sudovi su znali potpadati pod uticaj javnog tužioca, organa uprave, partijskih rukovodilaca i organa KPJ.«²⁹ Pre-

²⁶ D. Marković-S. Kržavac, *Zašto su smenjivani*, Beograd, 1985., 44.

²⁷ D. Marković, *Istina...*, 262.

²⁸ *Izvori za istoriju SKJ — Sednice CK SKJ (1948—1952)*, Beograd, 1985., 587.

²⁹ Isto, 585.

³⁰ D. Marković, *Istina...*, 261.

³¹ Isto.

ma mišljenju Rankovića, u dotadašnjoj praksi postojalo je i »sporazumevanje tužioca i predsjednika suda o presudi«, s obzirom na to da su se »sudovi praktično nalazili pod nadzorom udbe.«³² Kako je vidljivo iz dostupnih izvora, najviše uhićenika odnosno zatvorenika iz Hrvatske bilo je hrvatske nacionalnosti.

Koji su razlozi tolikom broju Hrvata, koji se našao na Golom otoku zbog optužaba da su podržavali Rezoluciju IB-a, teško je sasvim objasniti. Dok se motivi prihvaćanja i opredjeljenja crnogorskih i srpskih komunista za Rezoluciju IB-a mogu objasniti tradicionalnim vezama s Rusijom, »velikom oktobrom«, pupčanom povezanošću s »majčicom Rusijom« i nepogrešivim vođom »drugom« Staljinom itd., za ostale komuniste to se ne može reći. Evo nekoliko mogućih objašnjenja:

— razočaranje izvjesnog broja osoba naučenih na revolucionarni asketizam odnosno nesnalaženje u novonastalim mirnodopskim uvjetima življenja;

— visoke partijske i državne funkcije koje su dobili jedni, a nezadovoljstvo onih drugih koji nisu adekvatno, po njihovu mišljenju, nagrađeni;

— lagodan život koji je pružen svim partijskim i državnim funkcionarima, te su unatoč velikoj oskudici i neimaštini oni svoje prekomjerne potrebe mogli zadovoljavati u posebnim robnim magazinima, što je izazivalo nezadovoljstvo onih koji nisu imali to pravo, kao i onih pravovjernih, ortodoksnih komunista.

Kako je u neposrednom poratnom razdoblju, a osobito 1948. godine, bio masovan priljev novih članova u Komunističku partiju, u nju je ušao i dio ljudi radi karijere. Mnogi od njih proveli su rat ili na suprotnoj strani ili su pak bili neutralni u svom političkom stavu. To je ogorčilo stare partijske kadrove, ali se takvo ponašanje u uzavreloj političkoj situaciji nakon sukoba izazvanih Rezolucijom okretalo protiv njih samih. Nastojeci zaštititi svoj status i svoju prošlost, »novi« su komunisti nastojali neutralizirati aktivnost starih, optužujući ih aktualnim rječnikom: za »saradnju i solidarisiranje sa Rezolucijom Informbiroa najčešće su hapšeni«³³. U stvari, za veliku većinu svih uhićenih tijekom 1948. godine kao i kod određenog broja članova Partije bio je prisutan strah »što će biti s nama« ako se KPJ odvoji od partije boljševika, od najmoćnije partije na svijetu, od — SKP(b).³⁴ Nadalje, dio uhićenih u naznačenoj godini imao je svojevrstan, dogmatski pristup i stalnu težnju za nečim novim, nečim boljim, jer postojećim nisu bili zadovoljni, dapače, osjećali su se uskraćenima i prevarenima. Njihova želja »da se sruši staro« smatrala se prijetnjom postojećem sistemu i vlast je na to oštro reagirala. U kombinaciji svega naznačenoga, određeni broj komunista i ostalih iz Hrvatske priklonio se Rezoluciji Informbiroa i završio na »društveno korisnom radu« na Golom otoku. Dio presuda, što je izvan svih zakonskih normi, gradio se na priznanju optuženoga, a ne na temelju dokaza. Od-

³² Isto.

³³ Isto, 236.

³⁴ Isto, 237.

vjetnicima je rad s optuženim onemogućavan i smatralo se da se oni bave vrlo sramotnim poslom jer brane takve ljude. Svjedoci su zapostavljeni, odnosno njihove se izjave uopće nisu uzimale u obzir ako su bile u korist optuženome, nego samo ukoliko su ga teretile. »Ljudi su hapšeni na osnovu usmenih naloga.«²⁵ Mnoge interne upute i drugi propisi donošeni su nezakonito. »Administrativno kažnjavanje vršeno je na osnovu bianko-rešenja izdatih administrativnim službenicima« u velikom broju slučajeva.²⁶

Zaključak

U razdoblju 1948.—1952. uhićene su 55.663, a na Golom otoku je bilo između 31.000 do 32.000 kažnjениka, pristalica Rezolucije Informbiroa.²⁷ Na prvome mjestu po broju uhićenih bila je Srbija sa 28.661 uhićenim, zatim Hrvatska sa 6.953, Vojvodina sa 5.389 itd.²⁸ Njihovu strukturu činilo je: 21.880 sudionika narodnooslobodilačkog rata, 4.153 pripadnika Jugoslavenske armije (457 podoficira, 636 potporučnika, 744 poručnika, 1.030 kapetana, 322 majora, 118 potpukovnika, 43 pukovnika i 6 generala); 1.673 nosioca »Partizanske spomenice 1941.«, 2.616 članova raznih rukovodstava KPJ (2 člana Politburoa CK KPJ, 8 članova CK KPJ, 16 članova CK republičkih KP, 50 članova oblasnih komiteta, 733 člana kotarskih komiteta, 318 članova općinskih komiteta, 498 članova mjesnih komiteta i 953 osnovnih partijskih organizacija), 1.722 pripadnika MUP-a (496 uposlenih u UDB-i i 1.226 u SUP-u), 4.088 studenata, 5.081 radnik i 5.626 seljaka (zemljoradnika).²⁹ Za rezoluciju se izjasnilo 630 književnika, glumaca i umjetnika, 253 suca i tužila, 50 odvjetnika i 313 novinara. Najveći broj uhićenja po »liniji IB« izvršila je UDB (Uprava državne bezbednosti) i KOS (Kontraobavještajna služba Jugoslavenske armije). UDB-e Jugoslavije i republika uhitile su sveukupno 11.172 osobe; UDB Srbije 2.982, UDB Hrvatske 2.099, UDB BiH 2.056 itd.³⁰ U bilo koje doba dana ili noći, na javnome mjestu ili u stanu, kući, na radnome mjestu ili fakultetu »ruka pravde« uhićivala je »protudržavne« elemente. U svom izvještaju Aleksandar Ranković navodi da se »UDB-a prema tim hapšenjima odnosila kao prema unutarpartijskom pitanju za koje nije predviđen građanski postupak«, a također nije skrivao činjenicu da su »većinu uhapšenih ibeovaca osudili UDB-inci istražitelji«.

Presude osobama kojima je »dokazana krivica« zbog prihvaćanja Rezolucije svoja uporišta su imale u:

— Osnovnom Zakonu o prijestupima (s izmjenama i dopunama) (Službeni list FNRJ br. 107 od 17. 12. 1947. i br. 87 od 13. 10. 1948.),

²⁵ Isto, 262.

²⁶ Isto.

²⁷ Branislav Kovačević, *Komunistička partija Crne Gore 1945—1952. godine*, Titograd, 1986., 434.

²⁸ Isto.

²⁹ D. Marković, *Istina...*, 16.

³⁰ Isto, 229.

— Zakonu o izdržavanju kazni (Službeni list FNRJ br. 92 od 27. 10. 1948.),

— Zakonu o vojnim krivičnim djelima (Službeni list FNRJ br. 107 od 11. 12. 1948.).

Administrativnim kaznama, tj. kaznom popravnog rada na Golom otoku i ostalim »radilištima« po »Osnovnom zakonu o prekršajima« itd. kažnjeno je između 11.128 i 18.000 ljudi. Na vojnim sudovima kažnjeno je između 2.572 i 13.000 osoba.⁴ Duljine kazna bile su različite, ali nikada nisu bile manje od dvije godine, a većina zatvorenika dobivala je duge vremenske kazne od četiri do šesnaest godina, a u prosjeku kazna je odmjerenjena na deset godina. Kažnjenci su bili podijeljeni u dvije kažnjeničke skupine; »V« — osobe koje su se otvoreno izjasnile na »liniji IB i neprijateljski djelovale«, i skupinu »F« — osobe koje su se »kolebale na liniji IB«. Prema »službenoj« statistici, točan broj »prošlih« kroz Goli otok vjerojatno s nikad neće moći točno utvrditi jer su dokumenti uništeni, a iz postojećih nije moguće načiniti relevantnu rekonstrukciju. Među ibleovcima — kažnjenim na Golom otoku u naznačenom razdoblju bilo je predstavnika svih nacionalnih skupina i socijalnih grupa. U pogledu nacionalne strukture »zdravih snaga« iz Hrvatske, najzastupljeniji su bili Hrvati — sa 66%, Srbi 22%, slijede Talijani, Crnogorci, Slovenci itd., što i odgovara nacionalnom sastavu hrvatskog društva u to vrijeme (Hrvata 78,7%, Srba 14,4%, Talijana 2% itd.). Uočljivo je odstupanje nacionalnih grupa Srba i Crnogoraca, jer ih među kažnjenicima ima puno više no što su zastupljeni u stanovništvu. Socijalni profil također uglavnom odgovara socijalnoj slici hrvatskog društva tog vremena, u kojoj su najzastupljeniji seljaci i radnici. Gledamo li na specifikaciju socijalne skupine, ističe se poslije radnika skupina službenika, uglavnom namještenih u državnim ustanovama.

I na kraju, što reći o metodama nečudnog mučenja kažnjnika na Golom otoku — »istjerivanje đavla«, »toplog zeca« ili »stroja«, »labud«, »mina« ili »Petrova rupa«, samica, oduzimanje cigareta, stajanje satima u »magarećem uglu« ili dva mjeseca »prezira kolektiva«? Što znači: pljuvanje, psovanje, prijetnje, udarci itd.? Da li se Jugoslavija takvim metodama, na takav način morala braniti od ibleovaca? Odgovornost snosi isključivo partijski vrh. Zbog svega što se tamo događalo to se držalo »najvećom državnom tajnom«. U stvari, Goli otok bio je vrlo ružan simbol veze Jugoslavije sa Sovjetskim Savezom i ostalim zemljama istočnog bloka, a išao je u prilog svima onima koji su bili protiv primjene sovjetskoga komunizma i u Jugoslaviji i zbog toga završavali na njemu. »Goli otok je«, napisao je Milovan Đilas, »najmračnija i najsravnija pojava u jugoslovenskom komunizmu. Goli otok je i nešto više, nešto gore i užasnije: neslućeno posrtanje i neslućeno ponižavanje.«⁴

⁴ A. Ranković, *Sesti kongres KPI (Saveza komunista Jugoslavije)*, Beograd, 1952., 127.

⁴ Citirano kod I. Banac, *Sa staljinom protiv Tita*, 238.

Tabela 1.
KAZNJENI, PUŠTENI NA SLOBODU, OSTALI I UMRILI IBEOVCI NA »DRUŠTVENO KORISNOM RADU«
GOLI OTOK 1949.—1952.*

Godina	Kaznjeni DKR-om		Ukupno kažnjeni DKR-om		Pušteni na slobodu		Ukupno pušteni na slobodu		Ostali na DKR-u		Ukup. ostalo na DKR-u**		Umrlo na DKR-u	
	muški	žene	broj	postotak	muški	žene	broj	postotak	muški	žene	broj	postotak	muški	žene***
1949.	571	28	599	29,6	185	—	185	9,1	414	—	414	20,5	1	—
1950.	306	18	324	16,0	283	21	304	15,0	19	1	20	1,0	10	—
1951.	679	31	710	35,2	196	11	207	10,3	484	10	503	24,9	45	—
1952.	374	15	389	19,2	319	23	342	16,9	35	12	47	2,3	12	—
Sveukupno	1930	92	2022	100%	983	55	1038	51,3%	952	32	984	48,7%	68	—

* Arhiv Hrvatske, (AH), Zagreb, Fond Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) RH, Pregled broja kažnjениh i osuđenih pristalica Informbiroa (1948.—1952.)

** U brojci »Sveukupno ostali na društveno-korisnom radu« već je oduzet broj umrlih.

*** Od 1949. do 1952. nijedna žena nije evidentirana kao umrla.

Tabela 2. NACIONALNA STRUKTURA KAZNJENIH IBEOVACA »DRUŠTVENO KORISNIM RADOM« 1949.—1952.*

Godina	Hrvati	Srbi	Crnogorci	Slovenci	Makedon.	Talijani	Madari	Poljaci	Česi	Bugari	Rusi	Rusini	Slovaci	Nijemci	Ukrajinci	Zidovi	Muslim.	Albanci	Ukupno
1949.	411	92	30	12	4	37	6	1	1	1	—	2	—	—	—	2	—	—	599
1950.	216	66	11	6	1	13	3	—	1	—	2	—	—	1	—	2	1	1	324
1951.	489	165	16	9	3	7	5	—	9	—	—	1	—	—	—	3	3	—	710
1952.	232	120	4	7	1	11	4	—	3	1	2	—	1	1	1	1	—	—	389
Sveukupno	1348	443	61	34	9	68	18	1	14	2	4	3	1	2	1	8	4	1	2022

* Isto.

Tabela 3. NACIONALNA STRUKTURA KAZNJENIH »DRUŠTVENO KORISNIM RADOM« (1949.—1952.)*
(Žene)

Godina	Hrvatice	Srkinje	Crnogorke	Slovenke	Madarice	Ruskinje	Talijanke	Rusinke	Slovakinje	Zidovke	Ukupno
1949.	19	4	—	1	1	1	—	1	—	1	28
1950.	9	4	—	1	1	—	1	—	—	2	18
1951.	20	5	1	1	1	1	—	—	1	1	31
1952.	6	8	—	—	1	—	—	—	—	—	15
Sveukupno	54	21	1	3	4	2	1	1	1	4	92

* Isto.

Tabela 4. SOCIJALNA STRUKTURA KAZNJENIH IBEOVACA »DRUŠTVENO KORISNIM RADOM« 1949.—1952.*

Godina	Radnici	Seljaci	Službenici	Intelekt.	Studenti	Đaci	Ostali	Ukupno
1949.	156	83	163	54	107	19	17	599
1950.	103	55	100	26	23	7	10	324
1951.	211	221	173	37	31	11	26	710
1952.	140	96	107	13	12	6	15	389
Sveukupno	610	455	543	130	173	43	68	2022

* Isto.

Tabela 5. SOCIJALNA STRUKTURA KAZNJENIH »DRUŠTVENO KORISNIM RADOM« 1949.—1952.*
(žene)

Godina	Radnice	Seljanke	Službenice	Intelekt.	Studentice	Đaci	Kućanice	Ukupno
1949.	1	—	11	10	2	—	4	28
1950.	—	—	11	5	—	—	2	18
1951.	1	1	14	4	1	2	8	31
1952.	2	1	5	2	3	—	2	15
Sveukupno	4	2	41	21	6	2	16	92

* Isto.

Tabela 6.

NACIONALNA STRUKTURA IBEOVACA PUŠTENIH NA SLOBODU 1949.—1952.*

Godina	Hrvati	Srbi	Ostali	Ukupno
1949.	133	29	23	185
1950.	207	53	44	304
1951.	147	38	22	207
1952.	234	59	49	342
Sveukupno	721	179	138	1038

* Isto.

Tabela 7.

SOCIJALNA STRUKTURA PUŠTENIH IBEOVACA NA SLOBODU 1949.—1952.*

Godina	Radnici	Seljaci	Službenici	Intelekt.	Studenti	Đaci	Ostali	Ukupno
1949.	38	21	35	21	50	18	2	185
1950.	81	48	95	23	32	16	9	304
1951.	66	40	59	12	18	3	9	207
1952.	107	86	86	27	15	4	17	342
Sveukupno	292	195	275	83	115	41	37	1038

* Isto.

Tabela 8.
NACIONALNA STRUKTURA IBEOVACA OSTALIH NA DRUŠTVENO KORISNOM RADU 1949.—1952.*

Godina	Hrvati	Srbi	Ostali	Ukupno
1949.	278	63	73	414
1950.	9	13	2	20
1951.	342	127	34	503
1952.	— 2	61	— 12	47
Sveukupno	627	264	93	984

* Isto.

Tabela 9.
SOCIJALNA STRUKTURA IBEOVACA NA »DRUŠTVENO KORISNOM RADU« 1949.—1952.*

Godina	Radnici	Seljaci	Službenici	Intelekt.	Studenti	Đaci	Ostali	Ukupno
1949.	118	62	128	33	46	12	15	414
1950.	22	7	5	3	— 10	— 8	1	20
1951.	145	181	114	25	18	3	17	503
1952.	33	10	21	— 14	— 1	—	— 2	47
Sveukupno	318	260	268	47	53	7	31	984

* Isto.

Tabela 10. TABELARNI PREGLED LICA KOJA SU SE IZJASNILA NA LINIJI IB-a u periodu od 1. I. do 31. XII. 1951. godine*

UDB-a za kotar-grad NR Hrvatsku		SOCIJALNI SASTAV												SVEGA
		Radnika	Stromasnih seljaka	Srednjih seljaka	Bogatih seljaka	Stitno buržoasko	Buržoasko	Intelektualci	Viši stručnjaci	Đaci	Studenti	Namještenici	Cinovnici	
Registровано u kategoriju »V«	muški	367	212	199	16	5	58	15	28	230	299	56	32	1517
	ženski	15	12	11	1	1	11	3	46	24	19	16	158	
Pobjeglo u inostranstvo	muški	5	1						1					8
	ženski													
Hapšeno	muški	263	159	162	11	5	30	7	16	48	194	46	20	961
	ženski	4	5	6	1	1	5	1	5	5	9	9	10	54
Poslano sudu	muški	8	9	23	3			1		1	7	3	1	50
	ženski	1	1								2	1	1	6
Pušteno na slobodu iz zatvora	muški	44	23	27				4	2	7	29	9	3	155
	ženski	2	3	1	1		2			3	3	2	3	20
Sada se nalazi u zatvoru UDB-e	muški	52	26	20	2	1	3		1	13	34	7	1	160
	ženski		1				1			1	1	1	3	7
Upućeno na radilište	muški	164	103	102	6	4	25	3	9	27	130	31	13	617
	ženski	1	1	4			2			1	11	7	2	29
Pušteno sa radilišta	muški	35	14	8			2	1	10	1	5	15	2	119
	ženski		2	1			1				2		3	9

* Presnimljena originalna tabela. AH, Fond MUP-a RH.

Nastavak tabele 10 →

→ Nastavak tabele 10.

Srba	NACIONALNI SASTAV																SVEGA		
	Hrvata	Slovenaca	Makedonaca	Crnogoraca	Muslimana	Šiptara	Talijana	Albanaca	Bugara	Austrijanaca	Nijemaca	Madara	Ceha	Poljaka	Jevreja	Rusa		Ukrajnaca	Grka
348	1024	13	11	75	7	11						6	12		3	6			1517
29	102	8	1	9		1						2	2			4			158
1	3	3										1							8
242	657	8	4	16	1	12						5	8	1	3	4			961
10	38	3		1									1			1			54
22	34																		56
1	5																		6
27	114	2	1	3	1	3						1	1			2			155
1	16	2											1						20
47	106	1		2		2										2			160
3	4																		7
149	435	5	3	11		6						3	5		1	2			617
5	20	2		1												1			29
25	81	1		7		1	4												119
3	4	1				1	1												9

SUMMARY

THE NATIONAL AND SOCIAL STRUCTURE OF THE »INFORMBIROISTS«
OF CROATIA ON THE ISLAND OF GOLI OTOK FROM 1949 TO 1952

Stalin's fear of »conspiracies« against him and his regime filled the detention camps, resulting in millions murdered, demented, and otherwise destroyed Soviet citizens. Tito developed the same »conspiratorial syndrome«, which manifested itself mostly in Croatia. Political confrontations and fractional struggles from previous years, aggravated by cadre cleansing, national frictions, and economic crisis, which were accelerated by the confrontation which the Informbiro, created the real or imagined enemies of Tito's regime. Many high party and military officials were accused of signing the Informbiro's Resolution. Prevented from legal defence, these men were sentenced to »socially useful work« on the island of Goli Otok. Over 55.000 persons, mostly »Ibeo-men« (Ibeovci), were arrested and »treated« by the secrete police (UDBA) and the counter intelligence service of the Yugoslav Army (KOS). Between 31.000 and 32.000 were sent to the island for »ideological reform and penance«, where they were submitted to the most brutal torture.